

GENERELT OM EKSEKUTIVE FUNKTIONER

“Eksekutiv funktion” refererer til evnen til at regulere sin igangværende, målrettede adfærd i forhold til omstændighederne. Dette indebærer evnen til at formulere, planlægge og udføre, samt at kontrollere egen adfærd og på en fleksibel måde at selvkorrigere ens egen målrettede adfærd, baseret på selvbevidsthed i forhold til den sociale og miljømæssige sammenhæng.

Observeret i en struktureret situation kan en person med eksekutiv dysfunktion virke dygtig. Ikke desto mindre kan samme person have svært ved at anvende viden, kunnen og holdninger ”på den rigtige måde på det rigtige tidspunkt”, når vedkommende er overladt til sig selv. Der er et misforhold mellem hvad personer med eksekutiv dysfunktion gør, og hvad det er ”meningen at man skal gøre” i en bestemt situation. Dette er oftest særlig tydeligt i sociale situationer, men kan også forekomme i flertydige eller komplekse arbejds- og skolesituationer. Personer med eksekutive vanskeligheder dysfunktion kan have svært ved:

- at beslutte eller planlægge hvad der skal gøres, eller hvornår det skal gøres
- at udføre dele af en plan i en effektiv rækkefølge
- at variere tempo eller intensitet i deres aktiviteter i forhold til omstændighederne
- at holde øje med, hvad der allerede er blevet gjort og hvad der stadig skal gøres
- at holde øje med eventuelle fejl og at rette op på dem
- at ignorere forstyrrelser og at undertrykke irrelevante eller vanemæssige reaktioner for at udføre planen
- at ”skifte gear” (fleksibel ændring af ideer eller handlinger) for at klare ændrede omstændigheder.

Personer med disse vanskeligheder kan lære strategier og færdigheder, som kan hjælpe dem til at blive mere organiserede, men det er ikke let og det kan tage lang tid. I mellemtiden vil der være brug for særlig støtte fra andre i miljøet (forældre, lærere) for at sørge for, at børnene kan bevare deres selvværd, kan være produktive og kan tilegne sig bedre organisatoriske færdigheder.

Elever med eksekutiv dysfunktion får ofte øgede vanskeligheder fra 5. - 6. klasse, efterhånden som kravene øges og voksenstyring mindskes. Der forventes mere af barnet med hensyn til selvstyrede, velorganiserede, præcise, længere og mere komplekse opgaver og i skolemæssig sammenhæng indføres eksamenslignende situationer. For eksempel stiller boganmeldelser, længere lærebogskapitler, eksaminer i dansk stil og komplekse matematiske problemer eleverne over for større læringsudfordringer end den tidligere ”kendsgerning for kendsgerning” læring, der kræves i de små klasser.

En aktiv adfærds- og problemløsnings tilgang er ofte til større gavn end en ”indsigtsorienteret” eller ”lad os snakke om dine følelser” form for tilgang.

Kilde: Karen Wills, Ph.D, Children's Hospitals of Minnesota. Udleveret på NAN konferencen, Tampa, Florida, oktober 2005. Oversat af Nina Madsen Sjö.